

Henrik Helmig har købt en gammel Nordsten-såmaskine. Den er bedst, når man sår blandsæd, da de nye såmaskiner har svært ved at fordele forskellige frøstørrelser på samme tid, erfarer han.

Samdyrkning giver robuste afgrøder

Erfaringer fra projekter og andre landmænd er vigtige for at udvikle økologernes landbrugsfaglige håndværk. Det mener mælkeproducent Henrik Helmig, der tester samdyrkning af afgrøder for at øge selvforsyningen.

Tekst og foto: Malthe Karstensen

"Vi behøver ikke at opfinde hjulet to gange," fastslår Henrik Helmig og rammes af en let tvivl om, hvorvidt det hollandske udtryk nu også fungerer på dansk.

Han og hustruen Meie Peters kommer oprindeligt fra Holland, men flyttede for seks år siden til Danmark med deres børn efter at have drevet landbrug i Canada i en årrække. De overtog den økologiske gård 'Ny Dyrvig', der ligger ved Hoven midt imellem Grindsted og Skjern. Her dyrker de 250 ha jord, mens lidt over 150 køer sørger for, at der er frisk 'Ad Libitum'-mælk på supermarkedshylderne.

Hjulet, som Henrik Helmig nævner, er kort sagt en metafor for landbrugsfagligt håndværk. Som en del af projektet 'Det selvforsynende kvægbrug' har han i år kastet sig ud i noget nyt: Samdyrkning af forskellige afgrøder i samme mark. Men måske er det hjul allerede opfundet og er i gang med at blive prøvekørt hos andre.

Derfor mener Henrik Helmig, at det er vigtigt med det projektarbejde, som Innovationscenter for Økologisk Landbrug udfører, hvor viden indsamles og formidles, så alle ikke ender med at begå de samme fejl.

"Vi ringer også gerne til andre landmænd og spørger om deres erfaringer. Den sparring, man får på den måde, er en stor hjælp, ligesom erfagrupperne er et godt sted at dele viden med hinanden," siger Henrik Helmig og forklarer, at sparring netop er en vigtig grund til, at de deltager i projektet.

Gammel opfindelse

En stor del af projektarbejdet går selvfølgelig ud på fortsat at videreudvikle og blive klogere på emnet. Selv om samdyrkning er nyt for de fleste landmænd i dag, så er det ikke en helt ny opfindelse.

Andelen af blandingsafgrøder i de danske markplaner er stigende, men udgør langt fra niveauet for lidt over 100 år siden. Dengang blev der faktisk dyrket blandsæd på en tredjedel af landbrugsarealet, og en del af de allerførste landsforsøg i 1895 havde et stort fokus på netop de samdyrkede afgrøder.

Samdyrkning af flere arter i samme mark har flere fordele, hvilket formentlig var årsagen til blandsædens popularitet i gamle dage.

"Det virker rigtig godt, for hver art har sine egne fordele og ulemper. Når vi blander arterne, så er det, som om at vi får det bedste fra hver art. Det kan være, at havren gror meget bedre end byg det ene år, så hvis du har dem blandet sammen, så tager havren bare over fra byggen. Det kan man ikke forudse på forhånd, men man fjerner lidt af den usikkerhed," siger Henrik Helmig.

"Og man får sundere planter," indskyder Meie Peters.

Robuste afgrøder

Ifølge projektleder Julie Henriksen er der noget om snakken. Det er eksempelvis ikke hele marken, der går til spilde ved tørke, og det giver en mere robust afgrøde samlet set.

"Teorien er, at hvis man blander arter, er planterne heller ikke nær så udsatte for svampeangreb. Svampene har ikke så stort råderum som i en monokultur, og det kan være, det bliver afgrænset til en plet i marken, hvor der er for langt hen til de næste planter af samme art. På den måde vil angrebene ikke være på samme niveau," forklarer hun og tilføjer, at det er en af grundene til, at blandsæd ofte har et højere udbyttepotentiale.

"Man ser et øget udbytte samlet set, når man kombinerer afgrøder i forhold til monokultur, og det har man vist i flere forskellige projekter. Det kan til gengæld være svært at sætte to streger under, fordi man varierer så mange ting på én gang, men når man kan se udbytteeffekter generelt, og man kan øge afgrødens biomasse, så er der jo en sammenhæng," siger hun.

Mere selvforsyning

Henrik Helmig har i projektet i år dyrket blandinger af hørfrø, vårbyg og vårhvede samt lupin og vårtriticale, foruden at han afprøver flere arter i afgræsningsmarkerne. For ham handler det om at øge selvforsyningsgraden af foder til bedriftens køer.

"Der er mange, der siger, at når man er økolog og vil være selvforsynende, så kommer man til at mangle protein, men vi fandt ud af, at det ikke var protein, vi manglede. Vi manglede i stedet de rigtige omega-3 fedtsyrer sidste vinter," siger han.

Hans jord dur ikke til raps, og det er samtidig en art, der kan være svær at dyrke sammen med andre. Derfor kom der hørfrø i en af blandingerne efter inspiration fra en anden landmand. Ligesom raps giver hør fedtholdige oliefrø. Protein kommer fra lupin.

Julie Henriksen understreger, at samdyrkning også kan ses som et klimatiltag.

"Selvforsyning er et vigtigt klimatiltag, fordi vi mindsker importen af foder. Og klimatiltag har vi brug for mange flere af, især i mælkeproduktionen, hvis vi skal forbedre os. Derfor skal vi blive klogere på det potentiale, der er i samdyrkning, og hvad der kan lade sig gøre helt lavpraktisk," siger hun.

Høstet blandsæd af lupin og vårtriticale.

Svært at analysere

Et af de områder, som projektet samler viden om, er håndteringen af den høstede vare. Det er ikke givet, at sammensætningen passer til koens ernæringsbehov.

"Det optimale er selvfølgelig, at man faktisk lykkes med at få lavet den færdige blanding på marken. Det kommer an på, om man kan få det ud af sin blanding, som svarer til koens ernæringsmæssige behov, ligesom en indkøbt blanding. Vejr og klima spiller ind, og det er

både til samdyrkningens fordel og ulempe – man får altid noget ud af en multiafgrøde, fordi arterne supplerer hinanden, men man kan ikke være sikker på, at man får det samme ud, som man putter i jorden. Det kan være lidt en udfordring, hvis det skal gå til en fuld foderblanding i hvert fald,” siger Julie Henriksen.

Når den høstede vare er så varieret, som den er, kan det tillige være svært at analysere foderværdien på samme måde, som man gør for afgrøderne hver for sig. Projektet fortsætter derfor næste år på de seks værtsbedrifter, som 'Ny Dyrvig' er en del af.

”Nu begynder vi at have fodermidler, vi kan putte i køerne, så vi kan måle og registrere effekten på f.eks. mælkeydelse og indholdet af fedtsyrer i mælken,” siger Julie Henriksen.

Kom i gang

Håbet er, at resultaterne kan danne grundlag for, at flere kan begynde at samdyrke på et mere oplyst grundlag, men da det ofte er individuelt, hvad der fungerer på en bedrift, er det også et spørgsmål om at være åben.

”Man skal nok vænne sig til en lidt mere åben tilgang, når det er svært at regne med et præcist udbytteforhold mellem afgrøderne, men man er til gengæld sikret en form for robusthed. Det handler om en kulturændring. Det der med at blande afgrøder kan vi også overkomme. Det har bare nogle andre udfordringer, end når vi dyrker monokultur. Der er ikke nogen simpel opskrift på, hvordan det sådan i praksis kan se ud,” siger hun.

Adspurgte om sit bedste råd til andre landmænd, der gerne vil i gang med samdyrkning, fatter Henrik Helmig sig i korthed:

”Bare kom i gang!”

Projektet 'Det selvforsynende kvægbrug' undersøger potentialer for at øge selvforsyningen med samdyrkning. Næste år skal bl.a. effekten på mælkeydelsen måles, når køerne prøvespiser den høstede blandsæd.